КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ З ПРАВОЗНАВСТВА

відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 04.05.2026 № 722
«Про затвердження системи та загальних критеріїв оцінювання результатів навчання учнів»

Критерії адаптовано саме до **правознавства**: робота з правовими поняттями й нормами, аналіз правових ситуацій, використання джерел права, аргументація правової позиції, правомірна поведінка, права та обов’язки людини і громадянина.

Бал / рівень	Когнітивні процеси	Навчальна діяльність	Самостійність	Комунікація та взаємодія	Частота вияву вмінь
1 / початковий	Сприймає окремі елементарні відомості про державу, право, права та обов’язки людини. Розпізнає окремі правові поняття за зразком. Відповідає на прості запитання лише за значної допомоги вчителя, припускається суттєвих змістових і логічних помилок.	Виконує лише частину простих навчальних дій: відтворює окремі слова, терміни, факти за зразком; знаходить запропоновану інформацію у джерелі права лише з допомогою.	Долучається до роботи переважно після безпосереднього спонукання вчителя. Потребує постійного контролю, пояснення кожного етапу роботи та допомоги під час виконання завдань.	Відповідає переважно після прямого звернення. Важко формулює думку, не бере участі в обговоренні правових ситуацій, потребує постійного стимулювання до взаємодії.	Виявляє предметні вміння епізодично, переважно в окремих знайомих ситуаціях і за допомоги.
2 / початковий	Розпізнає частину основної інформації про правові явища, державу, закон, права людини. Намагається пояснити прості поняття, але припускається змістових і логічних помилок.	Виконує прості завдання за наданим зразком: співвідносить поняття та визначення, знаходить окремі факти в тексті нормативного характеру, визначає очевидні права чи обов’язки.	Працює за чітким алгоритмом і під постійним контролем. Потребує допомоги у виборі способу виконання завдання та перевірці результату.	Дає короткі відповіді, реагує на запитання вчителя. Може долучитися до парної чи групової роботи після додаткового спонукання.	Демонструє окремі вміння лише під час виконання простих, добре знайомих завдань.

Бал / рівень	Когнітивні процеси	Навчальна діяльність	Самостійність	Комунікація та взаємодія	Частота вияву вмінь
3 / початковий	Відтворює окремі факти та прості правознавчі поняття. Розрізняє деякі правові явища, намагається встановлювати прості зв’язки між ними. Потребує допомоги у формулюванні висновків.	Виконує типові завдання за зразком: визначає терміни, встановлює відповідність, знаходить потрібну інформацію в навчальному тексті, визначає окремі елементи правової ситуації.	Виконує роботу за запропонованим алгоритмом, але потребує нагадувань і перевірки. Частково контролює правильність власних дій.	Відповідає на прості запитання, може висловити елементарне ставлення до правової ситуації. За допомоги бере участь у спільному обговоренні.	Уміння виявляються переважно в типових навчальних ситуаціях, але нестабільно.
4 / середній	Розуміє окремі правові поняття та факти, відтворює основний зміст вивченого. Розпізнає правові норми, права й обов’язки у простих ситуаціях.	Виконує типові навчальні завдання за алгоритмом: характеризує поняття, визначає учасників правовідносин, знаходить відповідну норму чи інформацію в запропонованому джерелі.	Працює за алгоритмом, запропонованим учителем. Потребує допомоги під час перенесення знань на нову ситуацію та перевірки результатів.	Відповідає на запитання, бере участь у простому обговоренні, може висловити власну позицію за опорними запитаннями.	Демонструє базові вміння у більшості типових завдань, хоча потребує підтримки.
5 / середній	Пояснює основні правові поняття простими словами, встановлює нескладні причинно-наслідкові зв’язки. Розрізняє законні та незаконні дії у типових ситуаціях.	Виконує типові завдання: аналізує нескладні правові ситуації, визначає права та обов’язки учасників, працює з фрагментами нормативно-правових джерел, формулює прості висновки.	Виконує більшу частину роботи за алгоритмом із періодичною допомогою. Може самостійно перевірити окремі результати.	Висловлює думку короткими логічними висловлюваннями, слухає співрозмовника, за підтримки бере участь у парній та груповій роботі.	Уміння виявляються регулярно у типових ситуаціях, але можуть бути нестійкими під час ускладнення завдань.
6 / середній	Демонструє розуміння основних правознавчих понять, класифікує правові явища за заданими ознаками, встановлює причинно-наслідкові зв’язки. Застосовує знання у	Самостійно виконує типові завдання: аналізує правову ситуацію, визначає відповідні права, обов’язки та види юридичної відповідальності, використовує інформацію з навчальних джерел.	Працює переважно самостійно за відомим алгоритмом. За потреби звертається по уточнення. Може виявити й виправити очевидну помилку.	Аргументує просту позицію, ставить запитання, бере участь у дискусії та спільному аналізі правових ситуацій, дотримується правил взаємодії.	Уміння виявляються достатньо регулярно в типових навчальних ситуаціях.

Бал / рівень	Когнітивні процеси	Навчальна діяльність	Самостійність	Комунікація та взаємодія	Частота вияву вмінь
	знайомих правових ситуаціях.				
7 / достатній	Аналізує правову інформацію, порівнює правові явища та поняття, встановлює причинно-наслідкові зв’язки. Застосовує правові знання для пояснення конкретних життєвих ситуацій.	Самостійно аналізує правові ситуації, працює з нормативно-правовими та інформаційними джерелами, визначає права, обов’язки та можливі способи правомірної поведінки.	Самостійно обирає відомий спосіб виконання завдання, планує послідовність дій, здійснює первинну перевірку результату.	Чітко висловлює позицію, наводить прості аргументи, бере участь у дискусії, співпрацює під час розв’язання правових проблем.	Виявляє предметні вміння регулярно й у більшості передбачених навчальних ситуацій.
8 / достатній	Порівнює, систематизує та узагальнює правову інформацію. Аналізує правові ситуації, визначає істотні ознаки, встановлює зв’язки між правами, обов’язками, правовими нормами та відповідальністю.	Застосовує знання для розв’язання практико-орієнтованих завдань, аналізує фрагменти законодавства, обґрунтовує правомірність або неправомірність дій, формулює висновки.	Самостійно планує роботу, добирає потрібну інформацію, контролює проміжні результати, за потреби коригує спосіб виконання.	Аргументовано висловлюється, використовує правову термінологію, враховує думки інших, конструктивно взаємодіє під час дискусії та роботи в групі.	Уміння виявляються стабільно, у різних типових і частково змінених ситуаціях.
9 / достатній	Критично аналізує правову інформацію, визначає істотні ознаки правових явищ, порівнює різні правові позиції, робить обґрунтовані висновки. Уміє переносити знання на нові, але близькі за змістом ситуації.	Комплексно розв’язує правові задачі, добирає нормативне обґрунтування, аналізує різні варіанти правомірної поведінки, оцінює наслідки рішень.	Повністю організовує власну навчальну діяльність у межах поставленого завдання, самостійно визначає необхідні джерела та способи роботи, здійснює самооцінювання.	Переконливо аргументує правову позицію, ставить змістовні запитання, веде конструктивний діалог, коректно реагує на альтернативні погляди.	Високий рівень умінь виявляється систематично у різноманітних навчальних ситуаціях.
10 / високий	Глибоко аналізує, синтезує та оцінює правову інформацію. Встановлює складні взаємозв’язки між правовими нормами, суспільними	Самостійно розв’язує складні практико-орієнтовані правові завдання, використовує різні джерела	Самостійно визначає мету, планує та організовує роботу, добирає оптимальні способи досягнення	Вільно й аргументовано комунікує, використовує точну правову термінологію, бере на себе відповідальність за частину	Уміння виявляються систематично, впевнено та в нових для

Бал / рівень	Когнітивні процеси	Навчальна діяльність	Самостійність	Комунікація та взаємодія	Частота вияву вмінь
	процесами та поведінкою людини. Критично оцінює правові ситуації.	інформації, застосовує норми права для обґрунтування рішення, пропонує обґрунтовані способи правомірної поведінки.	результату, контролює й коригує власну діяльність.	спільної роботи, конструктивно веде дискусію.	учня/учениці ситуаціях.
11 / високий	Демонструє розвинене критичне та системне мислення. Інтерпретує правову інформацію, зіставляє різні правові позиції, оцінює аргументи та наслідки правових рішень, формулює самостійні висновки.	Комплексно застосовує знання для дослідження правових проблем, самостійно працює з нормативними та інформаційними джерелами, обґрунтовує правову позицію, пропонує декілька варіантів розв’язання проблеми.	Високий рівень саморегуляції: самостійно визначає завдання, планує діяльність, добирає стратегії, оцінює якість результату та вносить необхідні корективи.	Аргументовано захищає позицію, аналізує аргументи інших, веде конструктивну дискусію, демонструє толерантність до різних поглядів, ефективно співпрацює.	Предметні вміння виявляються систематично, стабільно та в широкому спектрі навчальних і практичних ситуацій.
12 / високий	Демонструє найвищий рівень критичного, системного й творчого мислення. Самостійно аналізує складні правові проблеми, синтезує інформацію з різних джерел, оцінює правові аргументи та формулює обґрунтовані оригінальні висновки.	Творчо й компетентнісно застосовує правові знання у нових ситуаціях. Самостійно досліджує правові проблеми, критично працює з джерелами права, моделює можливі рішення, оцінює їхні правові та суспільні наслідки.	Повністю самостійно організовує навчально-пізнавальну діяльність, визначає мету й стратегію, прогнозує результат, здійснює рефлексію та вдосконалює власні способи роботи.	Є активним і відповідальним учасником комунікації, переконливо аргументує правову позицію, ставить проблемні запитання, модерує обговорення, сприяє конструктивній взаємодії та досягненню спільного результату.	Уміння виявляються постійно, стабільно та творчо — у стандартних, змінених, проблемних і нових життєвих ситуаціях.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РІВНІВ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ З ПРАВОЗНАВСТВА

Рівень навчальних досягнень	Загальна характеристика
1–3 бали — початковий	Учень/учениця має фрагментарні уявлення про державу, право, права та обов’язки людини, відтворює окремі правознавчі терміни й факти за зразком. Розпізнає окремі правові поняття та явища за допомогою вчителя. Виконує найпростіші завдання за наданим алгоритмом, потребує постійної підтримки під час роботи з правовою інформацією та аналізу правових ситуацій.
4–6 балів — середній	Учень/учениця розуміє основні правознавчі поняття, терміни, факти та положення, відтворює зміст вивченого матеріалу. Розрізняє права, обов’язки, види правопорушень і юридичної відповідальності у типових ситуаціях. За алгоритмом працює з правовими джерелами, аналізує нескладні правові ситуації, визначає учасників правовідносин. Формулює прості висновки та висловлює власну думку за підтримки вчителя.
7–9 балів — достатній	Учень/учениця демонструє достатній рівень правових знань, пояснює сутність правових понять і явищ, встановлює причинно-наслідкові зв’язки. Самостійно аналізує типові правові ситуації, визначає права та обов’язки їх учасників, добирає відповідні норми права, працює з нормативно-правовими та інформаційними джерелами. Аргументує власну правову позицію, бере участь у дискусіях, застосовує знання у змінених і практико-орієнтованих ситуаціях.
10–12 балів — високий	Учень/учениця демонструє глибокі, системні та усвідомлені правові знання. Самостійно аналізує складні правові ситуації та проблеми, критично оцінює правову інформацію, порівнює різні правові позиції, встановлює взаємозв’язки між правовими нормами та суспільними процесами. Упевнено працює з різними джерелами права, обґрунтовує правову позицію, прогнозує правові наслідки рішень і пропонує способи правомірного розв’язання проблем. Творчо застосовує правові знання у нових життєвих ситуаціях, демонструє високий рівень самостійності, відповідальності, правової культури та комунікативних умінь.

ПРЕДМЕТНІ АКЦЕНТИ ДЛЯ КУРСУ «ПРАВОЗНАВСТВО»

№	Предметний акцент	Орієнтири для оцінювання
1	**Правові знання та поняття**	Розуміння основних понять, термінів, принципів і категорій права; правильне використання правничої термінології.
2	**Права та свободи людини**	Розуміння змісту прав і свобод людини та громадянина, способів їх реалізації та законного захисту; усвідомлення цінності людської гідності.
3	**Обов’язки та відповідальність**	Розуміння взаємозв’язку прав і обов’язків; знання видів юридичної відповідальності та усвідомлення наслідків правопорушень.
4	**Держава і право**	Розуміння сутності держави, її функцій, форми держави, принципів правової держави, верховенства права та законності.
5	**Конституційні засади**	Розуміння основ конституційного ладу України, правового статусу людини і громадянина, принципів організації державної влади та місцевого самоврядування.
6	**Правовідносини**	Уміння визначати суб’єктів, об’єкти та зміст правовідносин, аналізувати юридичні факти й визначати права та обов’язки їх учасників.
7	**Робота з джерелами права**	Уміння знаходити, читати, аналізувати та застосовувати інформацію з нормативно-правових актів, правових документів та інших надійних джерел.
8	**Розв’язання правових ситуацій**	Здатність аналізувати життєві та навчальні правові ситуації, визначати проблему, встановлювати відповідні норми права та пропонувати правомірні способи її розв’язання.

№	Предметний акцент	Орієнтири для оцінювання
9	**Правова аргументація**	Уміння формулювати власну правову позицію, добирати докази й аргументи, обґрунтовувати висновки положеннями законодавства.
10	**Критичне оцінювання правової інформації**	Уміння перевіряти достовірність правової інформації, розрізняти факти, оцінки та припущення, виявляти суперечності й маніпуляції.
11	**Правомірна поведінка**	Здатність застосовувати правові знання у повсякденному житті, приймати відповідальні рішення, дотримуватися законів і поважати права інших людей.
12	**Захист прав**	Розуміння способів і механізмів захисту порушених прав; уміння визначати, куди та в який спосіб можна звернутися для їх законного захисту.
13	**Правова культура**	Формування поваги до права, законності, справедливості, людської гідності, демократичних цінностей та принципу верховенства права.
14	**Комунікація та правова дискусія**	Уміння вести правовий діалог, слухати й аналізувати позиції інших, аргументовано відстоювати власну думку, дотримуватися правил конструктивної дискусії.
15	**Громадянська відповідальність**	Усвідомлення відповідальності за власні рішення та дії, розуміння ролі людини в демократичному суспільстві, готовність діяти правомірно та відповідально.
16	**Практична правнича компетентність**	Перенесення правових знань у реальні життєві ситуації: аналіз документів, моделювання правових ситуацій, прийняття рішень, прогнозування правових наслідків.
17	**Самостійність і дослідницька діяльність**	Самостійний пошук і опрацювання правової інформації, постановка проблемних запитань, проведення міні-досліджень, підготовка правових проєктів і презентацій.

№	Предметний акцент	Орієнтири для оцінювання
18	**Застосування знань у нових ситуаціях**	Здатність творчо використовувати правові знання для аналізу нестандартних проблем, порівняння можливих рішень та прогнозування їх правових і суспільних наслідків.

Ключова спрямованість оцінювання з правознавства

Знати правові поняття → розуміти норми права → знаходити й аналізувати правову інформацію → застосовувати право → аргументувати правову позицію → розв’язувати правові ситуації → діяти правомірно й відповідально.